

Csomor Józsefné

A KÓRHÁZIGAZGATÓ

beszélgetés Jakus Zoltánnal

– *Főorvos úr, foglalkozunk a „gyökerekkel”, hol töltötte gyermekkorát?*

– 1943. július 9-én születtem Budapesten. A front közeledtével anyám visszaköltözött Jászfényszaruba – apám katona volt –, mert mindkét szülőm családja itt élt. Az általános iskolát e helyen végeztem. Szerettem ide járni, mert a tanulás mellett hódolhattam kedvenc időtöltésemnek, a focinak és az atlétikának. Egyedüli gyerekként anyám sokat nyüstölt, még középiskolás koromban is, hogy készen van-e a leckém, teljesítettem-e minden feladatomat? Ő a háztartásban, apám pedig a hentes és mészáros szakmában dolgozott. Az 1950-es évekig saját boltjában tevékenykedett, de utána vissza kellett adni az ipart. Nyugodt éveknek nem mondható ez az időszak, mert a „feketevágást” nagyon komolyan büntették, még a látszatát is kerülni kellett.

A forradalom után, 1957-ben újra saját üzletében dolgozott. Hamarosan azonban ismét válaszüti elé állították: vagy beadja az ipart, vagy belép az ÁFÉSZ-ba. Úgy döntött: „kilép a buliból”. Ezek az idők is nehezek voltak, mert kísérleteket könnyebben lehetett vágni ugyan, de az Argentínából és más országokból behozott fagyasztott marhahúsokat kötelezően át kellett venni. Ez a tény is gondot okozott, mert nem rendelkezünk olyan hűtőkapacitással, mint ma.

– *Hol végezte el a középiskolát?*

– 1957-ben a Lehel Vezér Gimnázium tanulója lettem, osztályfőnököm Kispál Emma, majd Halmai György volt. Nagyon élveztük a gimnáziumi életet, néhány csínyet elkövtünk a kollégiumban is, amelynek lakója lettem.

– *Említene közülük legalább egyet.*

– Feladatul kaptuk, hogy a kollégium épületétől az iskoláig sorban kell menni. Mi elég korán elindultunk, de egyesével, nem párban, ahogyan ez természetes. Ennek következtében a sor eleje a nagytemplomnál járt, az utolsó diák meg akkor lépett ki a kollégium kapuján. A gimnáziummal szemben volt a park, előtte alacsony kerítéssel. Mivel korábban érkeztünk a kellesténél, ráültünk a kerítésre, vártuk hogy beengedjenek az épületbe. Addig jól elszórakoztattuk egymást, ment az ugratás.

– *Belegondolva a mai diákcsínyekbe, igazán rendesek lehetnek. Hogyan értékeli akkori osztályát?*

– Jó közösség alakult ki, összetartottunk, viszont az osztálylétszám állandóan fogyott. Körülbelül 30 diák kezdte a tanulmányait, de a következő évben 24-en voltunk, az érettségi vizsgát pedig csak 16 fő teljesítette 1961-ben. A gimnáziumi osztálytársak közül csupán egy főről nem tudunk, de tanulmányaink befejeztével mindenkit felvettek felsőfokú intézménybe, ahova csak jelentkeztek.

– *A mozgalmi életet mi jellemezte?*

– Mindenkitől elvárták, hogy KISZ-tag legyen, emlékszem egyszer a Május 1. szigeten kellett különféle feladatokat teljesíteni. A forradalom után azonban csak lassan indult a diákok körében a politikai munka, valószínűleg tartottak a fiataloktól.

– *Továbbtanulásnál miért az orvosi pályát választotta, mi motiválta?*

– Eredendően állatorvos szerettem volna lenni, mert a szomszédunkban lakott ilyen foglalkozású férfi. Megismerve az ő munkáját, kedvet éreztem az állatok gyógyítására, de a körülmények megváltoztatták pályaeorientációm. A tárgyalt időszakban többen is jártak az orvostudományi egyetemre Fényszaruból a hasonló korúak közül, akik viszont rábeszéltek, hogy orvosira jelentkezsem, sőt az egyik srác – aki akkor a debreceni egyetemre járt – elhozta még a felvételi tételeket is. Tanuld meg – mondta. Mindent összevetve, amikor arról volt szó, hogy kik hova jelentkezzenek a középiskolából, én az orvosira jelentkeztem.

– *Ezek szerint a baráti társaság volt nagy hatással a pályaválasztásra?*

– Igen! A társak hatottak rám leginkább. Abból az évfolyamból – humán, reál osztályból – összesen öten jelentkeztünk orvosira. Megjelent egy diák a szegedi egyetemről, aki arra biztatott bennünket, hogy válasszuk a tiszparti várost, ecsetelve annak előnyeit. Tudtam, hogy Debrecenbe hárman adták be felvételi kérelmüket, úgy döntöttem – egy másik fiúval együtt –, hogy Szegedre megyek. Így eleget tettünk az arányosság követelményének. 1961-től tehát a szegedi Orvostudományi Egyetem hallgatója lettem, jól éreztem magam mindenféle szempontból. Többek között azért, mert az évfolyamon kevesebben voltak mint az ún. nagy egyetemeken, s ez a tény kedvezett a jó közösség kialakulásának. Igaz, itt is csökkent a hallgatói létszám, mert 220-an kezdtünk, de csak kb. 160-an fejeztük be tanulmányainkat. Kiváló kapcsolat alakult ki az évfolyamtársak között, sőt nem csupán velük, hanem másokkal is mind az egyetemen, mind a kollégiumban. Magától értetődő, hogy Szegeden is kollégista lettem. A csoporttársakkal együtt jártunk bulizni, ha elfogyott a pénzünk, elmentünk vagonra rakni. A focihoz természetesen mindig akadt néhány srác az egyetemről és a kollégiumból is. Soha nem számított, ki melyik évfolyamhoz tartozott. Téli időszakban a könyvtárba jártam, ha nem voltak előadások vagy gyakorlatok. A vizsgaidőszakon kívül rengeteget olvastam regényeket, verseket: elsősorban magyar írók műveit, de francia és angol költőket is. Ismertem egy orosz szakos bölcsészt, Jevtusenkot is fordított, érdekes volt összehasonlítani a hivatalos műfordítást az övével.

– *Mi jellemezte az egyetemi KISZ-munkát? Ön bekapcsolódott ebbe?*

– Ebben az időben nem nagyon vettem részt ilyen jellegű munkában.

– *Hogyan alakult a szakmai érdeklődése, mi befolyásolta, ill. segítette a pályára való készülésben?*

– A gyakorlatok döntötték el, valamint az egyéni beszélgetések, hogy merre induljak a megismert lehetőségek felé. Ismertem egy jó gyerekgyógyászt, aki Fényszarun a szomszédunkban lakott. Ő ajánlotta, nézzek szét, figyeljem meg azt is, hogyan működik Gyöngyösön – akkori gyakorlati helyemen – a kórházi rendszer.

Az első két év kötelező kórházi gyakorlata csupán a ápolásról szólt, csak segédkez-tünk. Mindenki – orvosok, ápolónők és a többiek – nagyon rendesek, segítőkészek voltak. Az igazgató is mindig fogadta a hallgatókat, s megbeszéltük a teendőket, például hol lesz a szállás... Nem viselkedtek felsőbbbségesen, hanem embertársnak tekintettek bennünket. Mindig elmondták, hogy mire vigyázzunk, mitől tartózkod-junk, mit ne csináljunk, amiből gondunk lehet. Gyöngyösön nagyon jó volt a sebészeti osztály kollektívája, magasszínvonalú munka folyt. Az első két évben Gyöngyösre, majd a hatvani kórházba kerültem nyári gyakorlatra, s itt először a belgyógyászattal ismerkedtem, negyedéves koromban pedig a sebészettel. Nyugodtan nevezhetem családiás jellegű kórháznak a hatvanit. A nővérektől is sokat tanultunk, megmutatták például, hogyan kell vénázni, injekciózni, felhívták a figyelmünket, mire kell ügyelni. Gyöngyösön láthattam azt a folyamatot, ahogyan folyamatosan alakították ki a ma-gas színvonalú pajzsmiriggyel kapcsolatos sebészetet. Ők azzal is törődtek, mi lesz a beteg sorsa a műtét után. Intenzív együttműködést alakítottak ki, a Kékestetőn ki-vizsgálták a beteget, Gyöngyösön megoperálták, majd utókezelésre visszakerült oda.

– *Mikor ismerte meg leendő feleségét, aki szintén orvos?*

– Nagyedévesen ismerkedtem meg vele, ő egy évfolyammal lejjebb folytatta tanulmányait. Ötödévesen fordult komolyabbra a kapcsolatunk, s hatodévben – mint szigorló orvos – kerültem Szolnokra, ahol a szülei laktak. A belgyógyászaton, se-bészetben, gyermekosztályon 3-3 hónapot, a szülészet-nőgyógyászatban 2 hónapot; az 1 hónapos ideg-, elme gyakorlatot a szegedi klinikán töltöttem. Jól éreztük ma-gunkat 1966-tól szigorló orvosként Szolnokon, mert itt is kialakult egy nagyon jó csapat. 5-6 fő Szegedről érkezett évfolyamtársként, de a máshonnan érkezőkkel is kiváló együttműködés alakult ki. Különösen a gyakorlatvezető orvosokkal, akik nagyon sok műfogásra, beavatkozásra megtanítottak. Rengeteget „kampóztunk”, így a műtét végén mi is egy-egy öltést vagy kapszokat rakhattunk a betegbe. A nőgyó-gyászatban nem volt ilyen „kellemes” az asszisztálás, mert derékszőgben meghajolva kellett kampózni.

Nagyon szimpatikus volt Szolnokon, hogy mind a fiatalabb, mind az idősebb orvosok mindig igyekeztek megtanítani, amit csak lehetett, s amit a körülmények engedtek. Igyekeztek átadni azt a tudást, amelyet képesek voltunk felfogni.

– *Szakmai féltékenységgel találkozott?*

– Semmi ilyennel, szó sem lehetett róla! Az ott kialakult jó közösség bizonyítéka,

hogy mind a mai napig tartom a kapcsolatot néhány kollégával, akiket a gyakorlatok idején ismertem meg. Azért is hálás lehetek a szolnokiaknak, hogy igyekeztek megantánítani, megszerettetni az orvosi szakmát, s kialakították bennünk a megfelelő választás lehetőségét.

– *Hogyan alakult magánélete és további sorsa?*

– A diploma megszerzése után összeházasodtunk Rápolyi Katalinnal. A feleségem akkor lett szigorló orvos, amikor én már végeztem. Ő a bőrgyógyász szakterületet választotta. Házasságunkból született Melinda nevű lányunk, akiből később történelem-német szakon tanár lett, Szolnokon tanít a Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskolában, s férjével együtt nevelik két gyermeküket.

– *Végülis miért a fül-orr-gégészet mellett döntött?*

– Eredetileg sebész vagy gyermekgyógyász szerettem volna lenni, de már másoknak odaígérték az állásokat Szolnokon. A helyiektől érdeklődve többen javasolták a fül-orr-gégészetet, mert jó a kollektíva, és jó szakmai híre volt az osztálynak. Szigorló koromban Szolnokon vették ki a mandulámat, így belülről is megismertem az osztály munkáját. A főnököm nagyon jó szakember, emberileg is kiváló volt. A szakma mellett egyéni életemet is befolyásolta, sok fontos dologra ráirányította a figyelmemet. Közeledve a nyugdíjhoz még mindig új műtétet vezetett be, pedig hagyatkozhatott volna a rutinra. A szakma teljes skáláját művelte. Ügyeleti szolgálatban is részt vettem, ahol más szakmákba is betekintést nyertem. Rendkívül összetett volt az általános sebészet, ahova a szemészet, fül-orr-gégészet, szájszészet és urológia tartozott, természetesen a sebészettel együtt. Futkosónak neveztük, mert három emelet között ingáztunk; a sürgős műtétéknél is mi asszisztáltunk. A baleseti sebészetben szintén ügyeltem, ennek összetett, gyors ítélőképességet igénylő munkáját – gondolom – alig kell bizonyítanom.

– *Hol laktak a gyakorló orvosok?*

– Bent laktunk a kórházban, már aki nem volt szolnoki lakos. Jó emberi kapcsolatok alakultak ki, ha nem dolgoztunk, legalább hetente egyszer-kétszer fociztunk a kórház mellett kialakított kézilabda pályán.

– *Nem alakult ki kenyérharc a kollegák között?*

– Egyáltalán nem tapasztaltam ilyet, de a segítőkészséget annál inkább. Elmondanék egy példát. A műtöbokkal szemben lakott egy sebész, s az ő konyhai ablaka a műtőre nézett. Ha azt tapasztalta, hogy sokáig tartózkodunk ott, mert hosszú ideig égett a villany, átballagott hozzánk, s megkérdezte: bírjátok-e még szusszal, kell-e segítség? Bárkit megkérhettünk konzíliumra is, azonnal segítettek.

– *Mint fiatal kezdő orvosnak tehát szép élmény volt a Szolnokon eltöltött 10 év?*

– A főnöki felelősségről is érdemes néhány gondolatot elmondani. Sokat operáltam, s egy idő után feltűnt, csak helyi érzéstelenítéssel dolgozhatok, altatással nem, pedig a nehezebb műtéteteket így végezték. Később mondta el főnököm, aki megyei szakfőorvos is volt, jól ismerte a térség szakember helyzetét, ezért Figus igazgató úr

megkeresésére engem ajánlott az osztályra. Anaesthesiológus asszisztensek, akik magas szinten művelték a szakmájukat, csak a sebészetnek, nőgyógyászatnak altattak, a gégszetnek csupán a helyi érzéstelenítés maradt, ezért operáltattam velem annyit „localon”. Azzal a tanáccsal engedett utamra: akadnak dolgok, amiket meg lehet operálni, s vannak amit nem, de mindent meg kell csinálni, ha szükséges.

– *Hogyan kerültek ezek után Jászberénybe?*

– A feleségemre is szükség volt, mert bőrgyógyász szakrendelés nem működött, tehát egyfajta „árukapcsolás” jött létre, s nem lehet tudni, a feleségemre vagy rám volt-e a nagyobb szükség. Mielőtt Berénybe jöttem, tisztáztam, hogy belátható időn belül főorvos lehetek. Azzal azonban tisztában voltam, hogy egy kisebb kórházban a szakma beszűkül. Itt már nem végezhetünk teljes gégekiirtást, hallásjavító műtétet, mert kevés az ilyen jellegű feladat. Nem felejtettem el volt főnököm szavait: a szakmát annyira meg kell tanulni, hogy behunyt szemmel is tudj operálni, azaz a kezdedben legyen minden mozdulat! Mivel ügyeleti szolgálat nem volt, megbeszéltük a kolléganőkkel, tartsunk készenléti szolgálatot, amiért nem fizettek ugyan, de szükség esetén úgy is ki kell jönni azonnal. Sürgős esetek szintén előfordulhatnak, pl. orrvérzés, de a műtétes betegeknel is előadódhat hasonló probléma.

– *A családdal együtt érkezett Berénybe?*

– Nem, az első évet külön töltöttem tőlük, egy év múlva költöztek utánam 1976-ban, az általános iskola második osztályát a lányom már itt folytatta.

– *Mit tapasztalt a kórházban, ideérkezése után?*

– Nem a legerősebb pillanatban kerültem Berénybe, mert éppen kemény viták folytak a kórházon belül a vezetés és a beosztottak között, valamint a tanács és a kórház között. Nem volt kellemes a dolog, kívülrőlként belecsöppeni egy általam nem ismert helyzetbe. Melyik oldalra álljak, kinek adjak igazat – ez volt a probléma. A kórházban kialakult helyzet nem oldódott meg békésen. Ennek következménye, hogy azok az orvosok, akik számítottak valamit választott területükön, de még a második vonalhoz tartoztak, azaz később egyre jobban lehetett volna szakmailag rájuk számítani, gyakorlatilag elmentek Berényből. Érintette ez a probléma a szülészet, belgyógyászatot, sebészetet, hogy csak a legfontosabbakat emeljem ki.

– *Mi történt a szakmai színvonalal?*

– Ott is érezte hatását a béktelenség, a szakmai színvonal is lejjebb szállt, hiszen jó orvosok hagyták itt a kórházat, és a rossz légkör a betegeknek sem hiányzott. Ők ragaszkodtak azokhoz, akik eddig kezelték őket, s követték gyógyítójukat újonnan választott kórházukba, közelebbi s távolabbi városokba. Ennek egyik következménye a betegforgalom csökkenése lett, a másik, hogy sok év telt el, míg újra konszolidálódtak az állapotok, lecsillapodtak a kedélyek. Minden munkahelyen sokat árt az ehhez hasonló légkör, ez kiemelten érvényes a betegellátásra, ahol a lehető legfontosabb a nyugalom.

– *A kialakult helyzetnek milyen okai voltak?*

– A kórház nem volt csodálatos helyzetben, csupán a gasztroenterológia emelkedett ki felszereltségével, jobb ellátottságával a mezőnyből, amely osztálynak Figus I. Albert volt a vezetője. Ők nagyon magas színvonalon dolgoztak, de a körülményekre jellemzően akkor még náluk is olajkályhával fűtöttek, és nem volt minden kórteremben vízcsap sem. A városi tanács – ezeket az áldatlan állapotokat tapasztalva – tűzte ki célul, hogy elvégeztesse a kórház teljesen elavult, tarthatatlan állapotú közműhálózatának (szennyvíz, víz, villany) rekonstrukcióját. Ezt megelőzően megépült a központi kazánház és a rendelőintézet. Tervezték az új konyha, mosoda megépítését is. Mindezeket a feladatokat az évek folyamán meg is valósították, hiszen az 1855-ben alapított kórháznak ezekre a fejlesztésekre nagy szüksége volt. A sebészet szintén rossz körülmények között dolgozott, az osztály nem rendelkezett csak egy műtővel. Egy régi épület karbantartása lényegesen nehezebb, mint egy új építménynek.

A fent említett okok bizonyára hozzájárultak a rossz légkör kialakulásához, s az emberi tényezőket sem szabad figyelmen kívül hagyni.

– *Mi történt a fül-orr-gégészetben?*

– Közben ez az osztály is állandóan fejlődött. Főorvossá való kinevezésem után Kardos doktor úr egy évig még rendszeresen dolgozott, de utána is bejárt hozzánk. Kezdetben még műtönk sem volt, de a lehetőségek fokozatosan javultak. A szakrendelés a Thököly útról átkerült a kórház területére, kialakítottunk egy elfogadható műtőt a gégészetben. Jó kapcsolatot alakítottunk ki a gyermekgyógyászattal, rendszeresen tartottunk konzíliumot, hiszen sok fülfájós gyereket kellett megoperálni, mert az antibiotikumoknak nem volt még olyan nagy szerepe, mint manapság. Helyiségeket többek között akkor nyertünk, amikor a nővérszállást kihelyezték a Szőlő utcába. Elköltözött az igazgatói iroda és a könyvtár is a szomszédságunkból. Mindig a körülmények határozták meg, hogyan fejlődünk tovább.

– *Mondjon még példát?*

– Tudomásomra jutott, hogy a Hűtőgépgyár rendelkezik egy „süketkamrával”, amely kiszúrta a külső zajokat. Azt megszereztük, s ez volt az alapja – néhány más géppel együtt – a hallásvizsgálat kialakításának. Kaptunk a megyétől pluszban 3 szakorvosi órát és 2 asszisztenst. Mindig ki lehetett jární, hogy vegyünk néhány új orvosi eszközt. A következő lehetőség akkor adódott, amikor a műtősgegeket áthelyezték egy másik szobába, s felmerült a lehetőség, hogy foglaljunk a hallókészülékek kiadásával is. A fejlődés menetkőzben alakult ki, ahogyan a lehetőségek adódtak. Ehhez azonban naprakésznek kellett lenni az osztály minden problémájával, természetesen eredményeivel is.

– *Hogyan haladt előre a pályáján? A szakmai teljesítményeken kívül mitől függött az előrelépés?*

– 1976-tól – az igazgató javaslatára – főorvosként dolgoztam. Ennek előzménye a szakvizsga letétele, a 10 éves szakmai gyakorlat, és a fül-orr-gégészet területén elért

eredmények is számítottak. A kinevezés előtt valószínűleg egyeztettek a Városi Tanáccsal és a Pártbizottsággal.

– *Mikor lett párttag?*

– 1976-ban léptem be az MSZMP-be; 1989-ben pedig, mint reformkommunista, megújítottam tagságomat az MSZP-ben.

– *Köztudott közéleti tevékenysége, ezt mikor kezdte el?*

– Ilyen jellegű munkát 1980-tól városi tanácstagként, sőt Végrehajtó Bizottsági tagként is végeztem. Ez összefüggött azzal a ténnyel, hogy még abban az évben kineveztek igazgatóhelyettesnek. Sajátos helyzet volt mert Figus I. Albertet felmentették ugyan, az igazgató személyéről viszont még nem döntöttek. 1981 októberétől Soós Juszttina került a kórház élére, én megmaradtam igazgató-helyettesnek. Kinevezésünk ezekre a funkciókra a tanácselnök és a városi pártvezetés hatáskörébe tartozott, gyakorlatilag semmiféle feltételt nem szabtak.

Osztályvezetői kinevezésem után egy évvel lépett életbe a pályáztatás, a szakmai kollégiumok véleményezési, ill. vétójoga, s később 1989-ben megalakultak a döntéseket alakító orvosi kamarák is. 1989. december 1-től orvos-igazgató kinevezést kaptam. 1990-ben – miniszteri rendeletre – minden kórházigazgatói állást választás útján kellett betölteni. Ebben különös feltételeket szabtak, ha valaki az előző rendszerben volt vezető, csak akkor nyerhetett, ha magasabb százalékkal nyert. Így nagyon sok értékes ember hullott ki a rostán. 1990-ben – pályázásom után – ismét megnyertem a választást és az igazgatói posztra kiírt pályázatot.

A rendszerváltás időszakában Jakus főorvos úr – kórházi feladatai mellett – újabb közéleti megbízásokat kapott, amely egy újabb riport témája lehet.

Parti Csaba–Pethő László

A RENDŐRKAPITÁNY

beszélgetés Mosonyi Sándorral

– *Kérjük, mutassa be szüleit, családját, indíttatásait!*

– Szüleim tősgyökeres alattyáni származású emberek. Apám iparos, hentesmester volt, anyám egy gazdálkodó lánya, de ő is bekerült az iparba. Apám elég korán meghalt, akkor még csak tizenkét éves voltam. Egy „feketevágáson” kapták el a rendőrök, és a borjúval a nyakában leugrott a hídról. Szétrepedt a mája, majd rövid időn belül meghalt a berényi kórházban. Ez 1951-ben történt, s mi hárman gyerekek itt maradtunk anyámra. Ráadásul apám miatt is sokat szorultunk, mert nem tartotta be a szabályokat. Előfordult, hogy három disznóra volt vágási engedélye, de a rendőrök a füstölőben ötven körmöt találtak. Rögtön megállapították, hogy a füstölőben levő áruk többsége feketevágásból származott. Be is csukták emiatt. Azelőtt ő is megjárta a frontot, hadifogságot, tehát semmiből sem maradtunk ki. Amikor árvaságra jutottunk, mind a két nagyszülő mellénk állt, és segítettek bennünket. A tsz-ben anyámék kaptak húst, lisztet, zöldséget és egyebeket, de ezt ki kellett egészíteni a nyári munkánkért kapott keresettel. Én gimnazista koromban nyaranta a cséplőgépnél dolgoztam. Katolikus pap nagybátyám azzal segítette anyámat, hogy engem magához vett hatodik osztályos koromban Egerbe, és ő taníttatott. Ő inspirált a papi pályára, de ezt egyáltalán nem fogta a bicskám. Ugyanakkor nagyon sokat köszönhettem neki, mert rengeteg könyvet adott a kezembe. Nyolcadikban visszakerültem a falunkba, mert néhányan megsúgták: pap nagybátyám miatt nem fogok bekerülni a gimnáziumba. Nagyjából így is történt, mert sem apám „tetteit,” sem anyámék harminc holdból származó kulákságát nem nézték jó szemmel, s nem is vettek fel 1953-ban a jászberényi gimnáziumba. Helyette Mezőtúrra kerültem, s csak egy év múlva kerülhettem – római katolikus pap nagybátyám közbenjárásával – Jászberénybe.

Érettségi után jelentkeztem testnevelés-földrajz szakra, Pécsre. Úgy éreztem jól szerepeltem, de nem vettek fel. A futball viszont segített, elég jól ment, a megyei ifjúsági válogatottban fociztam, és hamarosan fölkerültem Budapestre, a Lőrinci Fonó NB III-as csapatába. Kedvező munkabesorolást kaptam, olyat, ami mellett a

